

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Espence, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. XIX. Bertramica.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

rum catalogi & nomenclatores, hoc eum nemo nomine condemnauerit, nec ego illum condemnauero, vnum presertim ex primis Luterianæ nostræ academiæ fundatoribus, Quærat testem sibi & autorem Oecolampadius, Vadianus, & quisquis suo illum de Eucharistia dogmati nouo affinem facit. Debuerant vel ipsius librum, vel historiae autorem allegare: Centuria Magdeburgica LXI. de immaculatis ad mysteriis. De corpore & sanguine Domini scripsisse scribit, præterea nihil. Quamquam non desunt, qui ex vno Lanfranci verbulo, quo ait. Berengarium, intellecto quòd Ioānem, Scotum extolleret, damnatum etiam hunc cum illo in Concilio Vercellensi volunt, quòd vterque communi de Eucharistia fidei aduersa sentiret, & ex huius ille scriptis opinionis suæ seminaria hausisse affirmaret: illum denique cum sua in auditorio publicè proponeret, ab auditoribus primò exæcatum, & post, vt diximus, confixum. Et sic eius doctrinam vt inusitatam, fanaticam, cumque sancta & antiqua fide pugnantem, tunc repressam, non receptam.

Cap. 10.

Bertramica. Cap. XIX.

Cripit eadem ætate ad Carolum Regem Imperatoris Lotharij fratrem Bertramus presbyter & monachus, multis nominibus Tritemio in literis sacris & profanis commendatus. Verùm qui eius nomine & hoc

In catalogo scriptorū, et chronico Hir- sangicensi.

titulo liber hoc tandem schismate in lucem emerfit, vt sit eorum iudicio, quorum fauere videtur errori, non modò eruditus, sed etiam pius, legentis mentem, & causam hanc magis implicat quàm explicat, multa multorum partium piè sanè dicta sic concinnans, vt modò catholicæ filius, modò filius esse videatur alienus. Ecquis enim catholicum non putaret sic scribentem? Non, ait, putamus vllum fidelium dubitare panem illum fuisse Christi corpus effectum, quod discipulis donans, dicit, hoc est corpus meum, & cæter. Sed neque calicem dubitare sanguinem Christi, de quo idem ait, Hic est calix in sanguine meo, & cætera. Et in persona Domini,

In Berunge Abbati 2. negat ad se peruenisse hunc librū. Vade. li. 6. Cap. 5.

Tunc intelligetis, quòd non sicut infideles arbitrantur, carnem meam corporaliter particulatim siue per partes concidendam, distribuendam, comedendam, sed verè per mysterium, panem & vinum in corporis & sanguinis mei conuersam substantiam à credentibus sumendum. Et paulò antè, qui nunc in Ecclesia omnipotenti virtute panem & vinum in sui corporis carnem & proprii cruo-
 nis vndam spiritualiter conuertit (audis *Spiritualiter*, vt antè *per mysterium*) sequitur, ipse tunc Manna de cælo datum, corpus suum, & aquam de petra profusam, proprium sanguinem inuisibiliter operatus est. Et paulò post, Sicut paulò antequam pateretur, panis substantiam & vini creaturam conuertere potuit in proprium corpus paulò post passurum, & in suum sanguinem paulò post fundendum, sic etiam in deserto Manna & aquam de petra, in suam carnem & sanguinem conuertere prauauit. En æquat Eucharistiæ Mannam! Et cum aliquoties scribat in hoc sacramento secundum inuisibilem substantiam, id est, vt ipsemet exponit, diuini potentia verbi, Christi corpus & sanguinem verum verè dici, esse, existere, sui velut dissimilis, opere penè toto in Eucharistia nihil aliud agnoscit, quàm panis & vini substantiam, figuram modò, similitudinem, speciem & imaginem, nomen & appellationem corporis & sanguinis Domini gerant, in sacramento mysticè tantùm & spiritualiter, non verè & realiter existentium, & nec veram in ea realemque Christi carnem pro nobis olim crucifixum, nec verum illum sanguinem pro nobis effusum, sed sanguinem mysticum, & carnem spirituales & typicam, non in veritate, sed in figura propositam, vt Bertramum, siue quis alius fuerit autor eius operis quod sub illius nomine fertur, alij callidum fuisse ac impudentem hæreticum, os durum & camo comprimendum responderint: alij inter libros falsò catholicis impositos, & gratioso patrum titulo inuulgatos reiecerint. Et meritò sanè, cum verus, vt ita loquar, ille Bertramus, totos annos septingentos nec à quoquam vel hæreseos fuerit insimulatus, vel reprehensus, quasi malè scripserit, sed in catalogum scriptorum Ecclesiasticorum relatus, vt vir non minus vitam quam

Manna.

De his vocabulis quo sensu à catholicis vsurpentur, antè dictum. ca. 5. § 10.

Fr. Sixtus Senen. in præfatione bibliothecæ sanctæ An- no 1566. attribuit Oecolampadio.

quàm doctrina, ingenio & eloquio insignis. Et, quod non leue est suppositiij partus argumentū, huius in controuersia Berengariana Catholici seculo Bertramo tantò propiores non meminerunt, minimè, opinor, tacituri, si iam tum liber hic extitisset adeò Berengarianus. Valeat ergo pseudobertramus. Certè cum partus hic distinguat inter Christi corpus in cœna exhibitum acceptumque, & corpus de Virgine natum, crucifixum, &c. Cum negat Eucharistiæ panem non aliter esse corpus Christi, quàm populi credentis seu Ecclesiæ, hoc est, figuratè & significatiuè. Denique cum suum scriptum sic concludat, Hæc si probaueritis catholicè dicta, fidei vestræ meritis deputate: Sin minus placuerint, id nostræ deputetur insipientiæ, quæ quod oprauit, minus efficaciter explicare potuit, Indicat, quisquis fuit, suam doctrinam tunc in Ecclesia non fuisse receptam, nec vsitatam. Proinde præstabat institutionis Dominicæ verba, quorum, quia ea videbat sibi obstare, non multam fecit mentionem, simpliciter credere, nec quomodò factum sit, sed tenere quod factum sit, & Christi hîc tam præsentiam, tum potentiam venerari.

Berengariana. 42.

Sed ut incertum sit quod de Scoto & Bertramo sub Carlingis principibus circumsertur, omnes propemodum hodiernæ de re Sacramentaria pugnæ autorem faciunt Berengarium, annis post plus minus CC. post Christum plus M. Neque negant sacramentarij suū, hominem, ut aiunt, doctum & sanctum, etiamsi horum quidam, quòd & in aliis errasset, in pædobaptismo scilicet & coniugio, eius hîc causam potius, quàm personam discusserint. Sed quoniam super eo aliter Lutherani, aliter Zuingliani scripserunt, aliter etiam moderni catholici, malim id resciri ex scriptoribus ante Lutherismum & Zuinglianismum, nec tam iis qui se Berégario obiecerunt eius contemporanei, quàm historicis, qui videntur eius nec amore, nec odio ducti, scripsisse. De hoc ergo paucis,

R

- An. 1050.* Francia, inquit Sigebertus, turbatur per Berengariū asse-
Time ad. 9. rentē Eucharistiā, quā in altari sumimus, non esse reuera
lib. 3. corpus & sanguinē Christi, sed figurā corporis & sangui-
 nis Christi. Et superiore proximo seculo Sabellicus, ita,
 Berengarius suū errorem fassus, veniā impetrauit, & con-
 fessionis formę initiū tantū citat. Paulō pluribus Iacobus
Et supple- Philippus Bergomas, Berégarius, ait, doctor natione Gal-
mentū chro- lus, patria Turonensis, archidiaconus Andeganensis, diu
nicor. ad an- apud multos sanctitate doctrinaque clarus, ob doctrinæ
num Domi- suæ amplitudinem primò confusus, in Eucharistiæ sacra-
ni 1049. mento turpiter errauit, & multorum animos suo errore
 infecit. Sed diuina post illustratus gratia, multorū doctif-
 simis monitis & scriptis improbatus, errorem publicè in
 Concilio humiliter emendauit: emédatus Sophisticę stu-
 dio statim omisso, sua pauperibus erogauit, reliquumque
In Ioā. xv. vitæ, tempus sanctissimè exegit. Ex Platina, qui addit, ma-
 nuū labore victū sibi quæsuisse. Cū ergo arbitraretur
 in sacramēto Eucharistię verum integrumq; Christi cor-
 pus & sanguinē, nisi vt in signo & figura, mysterio uè non
 esse, hunc herescos autorem damnauit in Concilio Verecl-
 lensi Leo IX. sed damnauit magis quā emédauit, vt tota
 magis laus fuerit Nicolai II. qui Laterani postremò Be-
 rengariū ab hoc errore reuocauerit. Omisit scriptor hic
 Victorem II. Leonis successorē, idem Turonis in Cōcilio
Guagu. li. 5 per legatum tentauisse. Nec tacēt Annales nostri Henrici
 I. tempore errorē de Eucharistia excitatum, vbi non ve-
 rum Christi corpus, sed exēplar quoddam inesse diceret
 Berégarius, à quo postea resipiscens sententiā mutauerit.
 Viderint verò qui doctū sanctumq; virum fuisse credide-
 runt. Guitmūdus certè eius æqualis, episcopus Auerfanus
 hominē parum eruditū fuisse testatur, dialecticis modò
Ioan. Ross. captiunculis deditū, & vanę mundi glorię captatorē, ani-
In Occolā- mo elatum, conuiciatorē inuictum. Qui pōtificē alioqui
pad. li. 3. c. 2 sanctissimū, quòd se dānauisset, pompificē, pulpificemq;
B. ex Guit- appellaret. Adeoq; non melius de aliis quoq; sacramētis
mando. li. 1. sentiret, vt eius etiā dogma secuti nostro seculo, eū parū
 candidè, nedum valde incōstanter incessisse agnouerint,
 toties vtiq; confessum, & relapsum, vt modò absens; mo-
 dò præsens dānatus & conuictus, & ad vomitū reuersus,

nec ex animo egisse videatur, nec à sua sententia discessisse: verum quæ ut antagonista, concilia, pontifices confutauerunt magis quam correxerunt, veritatis tandem vis inuicta, & vniuersalis de hoc sacramento consensus euicit, ut morientis verba hæc fuisse extrema feratur, Nos sanè credimus post benedictionem Ecclesiasticam mysteria illa verum esse corpus & sanguinem Saluatoris, adducti veteris Ecclesie autoritate, ut comperi fragmentum Gulielmi monachi & Bibliothecarij Malinesberiensis, de hestis Anglorum, seorsim cum Antiberengarianis non ita nuper impressum, cuius reliquum apud me non extat. Additur ibidem ex actis Concilij Romæ sub Grego. VII. habiti, palinodia istius postrema, paulò alia quàm ex Gratiano citari solita, Panem scilicet & vinum, quæ in altari ponuntur, per mysterium sacre orationis, & verba nostri redemptoris substantialiter conuerti in veram ac propriam & viuificatricem carnem & sanguinem Domini, & post consecrationem verum esse Christi corpus natum de virgine, &c. & verum sanguinem solum de latere: non tantum per signum & virtutem sacramenti, sed etiam in proprietate naturæ & veritate substantiæ. Et tunc ei præceptum nunquam de hoc vltra cum quoquam disputare, aut quenquam docere, nisi eos ad hanc fidem reducendi causa, qui ab ea per eius doctrinam recesserant. Quod si verè tradidit Anglus ille, hunc, planè licet sententiam correxerit, quotquot tamen ex totis terris deprauauerat, conuerti nequiuisset. Idque verentem recordantemque quot miseros adolecens primo erroris calore secta infecisset, moribundum Epiphaniarum die, lógo gemitu dixisse. Hodie in die apparitionis suæ, apparebit mihi Dominus mens Iesus, propter penitentiam, vti spero, ad gloriam, vel propter alios, vti timeo, ad pœnam, exemplum est terribile, quam periculosum sit alios docendo seducere, quos reducere nequeas, quia peccatum fortassis te grauabit alienum, cum deletum fuerit tuum. Certè multum abfuit ab historiarum notitia, qui Berengarium sub Leone papa à Lanfranco disputante confusum, sic errorem reuocasse scripsit, ut postea nunquam relapsus sit, ideoque inter hæreticos non reponi, sed quia doctrina eius hæretica fuerit, seu quod senten-

*Louanij
1551. post
Guitmundum.*

*De cõs. dist.
2. ca. ego Berengarius.
In tom. 1.
concilio. Berengarino.
Consecratio
prece et verbo.*

*Alphontus
de castro. li.
1. cap. 9. aduersus hæreses. In Berengario.
Zemburgum.*

tiam aliquando tenuerit hereticam. Quid autem cum librum inscripseris hæreticorum catalogum, te coëgit eorum illum ordini inferere, quem fatearis sic ab errore discessisse, ut ad eum nūquam redierit? aut qui semel hæresi alicui adhæserit, hac nominis ratione in eundem cum aliis qui pertinaciter suos errores tutati sunt, alucum corruare? Illud permirum tunc lenitatis Ecclesiasticæ exemplum, hunc in tam abominandum errorem reuolutum licet, adeo non fuisse occisum, ut nec archidiaconi dignitas ei legatur adempta. Resipuerit igitur tandem aliquando verè ac non simulanter, & an post vel ultimam recantationem in recta fide permanferit, nec ne non satis clarè constat, &

Ioan. Gar-
tius. In præ-
fatione edi-
tionis Paris.
1562. Sed

aliter in eo-
dè. Classe I.
in Antuer-
piana 1563.
Cetera XI.
ex Gulielmo
Malinesber.
ut supra.

Cap. II.

Rara fides ideo quia multi multa loquuntur.

At doctrina eius hæretica fuit habita, non iudicio tantum Romanæ tunc Ecclesiæ, ut à quatuor Romæ episcopis, & totidem, imò quinque Conciliis damnatam omnes illius ætatis viri sancti detestati sunt, autorem etiam Fulbertus episcopus Carnotensis vir sanctissimus, eodem qui supra Anglo teste, moriens, se cum aliis inuisentem nec aspectu dignatus sit, protestatus immanem prope illum dæmonem assistere, qui multos ad eum sequendum blandiente manu & anhelitu illice corrumperet. Tantum abest ut eius super Berengario siue enconis siue apotheosis author esse potuerit hic Fulbertus quam centuria Flaciana XI. renouat, cuius alij Hildebertum Cenomanensem poëtam faciunt. Huius initium.

Quem modo miratur, semper mirabitur orbis,

Ille Berengarius, non obiturus obit, &c. Quem tamen centuriones isti hæreticis adscripserunt. Ad longus est catalogus eorum qui hominem tunc oppugnauerunt. Nociis tamen, Romanæ tantum Ecclesiæ iudicio hæreticus fuit, sed etiam Lutherana, ut in qua alius scribit Berengarianos ab Augustino in errore Capernaitarum hærentes hereseos nomine notatos, ceu murmurantes contra Dominum dicentem, Sumite, odite, hoc est corpus meum, ut illi eidem obmurmurauerant dicenti, nisi ederitis carnem filij hominis, &c. nec aliter quam illi, imagi-

Westphalus
in collecta-
nis. Idè &
Petr. Leni-
nus apud
Ioan. Vren-
honiū ca. 7.
8. an. 1560.

nantes, & obiicentes physicam & carnalem prorsus corporis Domini manducationem. Berengarium ausum fuisse contradicere veritati manifestæ, magistri sui placitis subscribere sacramentarios, iisdem permotos magis rationibus, quàm euangelica autoritate, & consensu veteris Ecclesiæ. Sacramentariam hanc doctrinam (præ catholica & Apostolica) nonam esse ac nuperam, per Berengarium primùm excitatam, multis propterea damnatam Conciliis, deinde nostro seculo per Zuinglium renouatam, contra quam & olim & nuuc pronunciatum sit in comitiis Augustæ: hæc repudient licet, & fannis amaris excipiant, vt & vetera, si à nobis allegentur Concilia in quibus Berengarius cum suis damnatus sit. Ex cuius etiam morte, supremisque verbis, exemplo miserabili ostendit alius, quanto cum periculo ludatur fugendis opinionibus in hoc negotio. Hæc de Berengario Lutherani. Sed cùm tam multorum error in hoc profecerit, vt in tanti mysterij cognitionem tum erudita, tum confirmata sit Ecclesia, nulli fortasse plus debet, quàm Berengario, imò non Berengario, sed Christi sapientiæ, qui malitiam hominum vertit in bonum sponsæ suæ, Tot & talium virorum calamos excitauit impudens error Berengarij. Eum vtinam qui hodie secuti sunt errantem, sequantur & pœnitentem, & horum etiam error, Ecclesiæ cedat sceleriter. Quod vt propicio Deo fiat, age colligamus, vel potius more nostro recolligamus, regulas aliquot, ad locorum, quibus hodieque post maiores suos aduersarij abuti pergunt, explicationem perutiles. Tria in Eucharistiæ sacramento notauerunt obseruanda Antiberengariani, hoc est, tunc temporis catholici, Vnum, quod signum est, & non res, panis viniq; scilicet species & forma visibilis, duo significans, siue duplex Christi corpus, verum videlicet, siue naturale, verum animæ cibum: & mysticum, Ecclesiæ vnitatem, sic ex multis fidelibus collectam, vt ex multis elementa illa grauis constant & acinis. Alterum, quod res & signum est, corpus idem & sanguis Domini, res eadem illa de Virgine quondam sumpta, & ad Patrem in cœlos assumpta, signum hîc, quod vt ipsum ex multis membris purif-

*Kemnitius
vbi supra.*

*Eras. prefatione in D.
Algerum.*

*Sixtus in
Bibliotheca
li. 6. ca. 196
Et 289.*

*Regula, seu
claus causa
sacramen
taria.*

firmis constat & immaculatis, sic mysticum Ecclesiae gloriosae corpus ex multis seu membris Christi fidelibus, fide purificatis, Tertium, res & non signum est, Ecclesiae ipsius unitas in hominibus vocatis, iustificatis, &c. Secunda regula docet duplicem corporis & sanguinis Domini-

II. ci esum potumque, & utrumque verum, Sacramentalem, quo ea, non quo alias usitato edendi more carnes primum in frustra, dissectas dentibus comminimus, & ad corporis alimoniam in stomachum demittimus, sed mystico ritu sub visibilibus elementis inuisibilia ad animam, vel potius totius hominis alimentum spiritualia sumimus Et spirituales, quo non eas modo res, sed earum quoque fructum, effectum, virtutem, & merita suscipimus, de quo Christus, Spiritus est qui vivificat, ut de priore contra sine

Ioan. 6.

III.

Bar. 3.

Hebr. 9.

Matt. 28.

1. Cor. 11.

Matt. 26.

Apoc. 1.

hoc, Caro non prodest. Tertia indicat geminam Christi, quae hominis praesentiam, conspicuam unam seu visibilem, qua olim iuxta prophetam, in terris visus est, & cum hominibus conversatus, ac etiam nunc iuxta Apostolum, pro nobis Dei vultui assistit, & apparet. Alteram inuisibilem, qua hic nobiscum est, inuisibiliter quidem, verè tamen, donec redeat & appareat, ut quondam, iuxta illud, Tunc videbitis filium hominis, Et, videbit eum omnis oculus. Iuxta primam regulam respondemus obiicientibus, Eucharistiam signum esse, aut quicquid huiusmodi nominum apud veteres occurrit. Imò iam respondit, quem quidam Scoti & Bertrami se opposuisse corruptelis aiunt, Paschasius, quia sacramentum est, non possumus negare esse figuram, sic enim & locuta est antiquitas: sed rerum absentium, ut olim erant Manna & Petra, esse figuram, hoc verò cum eadem antiquitate pernegamus, sed & ultra ac praeter signa, verè adesse ac praesentia esse signata credimus. Iuxta eandem regulam, ut in incarnatione Dominica, ita in Eucharistia,

Communicatio Idiomatum.

Synecdoche.

Rom. 6.

cei praecipuo eius sacramento, agnoscimus quandam idiomatum communicationem, qua per Synecdochen, quae signis proprie conveniunt, & in species competunt, rebus interim attribuuntur, qualia sunt crudiora illa quae videntur, atque crassiora, frangi, dentibus alteri, comminui, pati, quorum tamen corpus Dominicum nihil per se patiatur, impassibile nimirum, ut immortale. Quibus ta-

men locutionibus non recantans tantum Berégarius, sed Rom. 6.
 toties quoque concionans Chrysoſtomus, aliique patres, Lombard.
 nec ſemel, nec illibenter uſi ſunt. Iuxta eandem hanc & 1. li. 4. diſt.
 ſecundam regulam, negant interim patres malos Chri- 8. Et 9.
 ſti corpus ſacramenti rem recipere, ſpiritualiter nimi Chryſoſto.
 rum, & rem, non quanlibet, ſed ſignificatam, non con- homil. 60.
 rentam, Eccleſiæ in prædeſtinatis, & cætera unitatem, ad Antio-
 gratiam, remiſſionem peccatorum, cum iidem eoſdem, chen. & 83.
 hoc eſt malos, alibi aiant rem huius, contentam ſcilicet, Matt.
 non ſolum ſignificatam, hoc eſt, veram Chriſti carnem Auguſti.
 nihilo verè minus ſumere, ſed eſſentia utique, non ſalu- in Pſal. 98.
 bri efficiencia ſeu efficaciã. Iuxta tertiam regulam tantus De conf. di.
 licet carnis Chriſti & ſanguinis hîc aſſertor & adorator, 2. ca. Non
 concionabatur nihil hîc Dominum ſenſibile nobis tra- hoc, & ca.
 didiſſe, ſed in rebus ſenſibilibus omnia inſenſibilia. Et ſi- Acceſſe-
 quidem incorporeus, ait, eſſes, nuda tibi ea & incorpo- runt.
 rea tradidiſſet, quia verò anima corpori tua cõiuncta eſt, In Ioan.
 in ſenſibilibus intelligibilia hæc tibi præbet. Et nullo tractati. 31
 tamen medio ſubdit ea omnibus purè ſenſibus accipi, vi- 40. 45. 65.
 deri nimirum, tangi, & guſtari, manducari, bibi. Nonne 140. Et in
 ſibi pugnare videtur? Parum utique attentis, & qui ſic in pſal. 93. 94
 perſona Domini loquitur, Non hoc corpus quod vide- 96. 134.
 tis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem quem Iudæi ſan-
 fuſuri ſunt qui me crucifigent. Sermone contra ad Neo- gumẽ bibe-
 phytoſ, Hoc accipite, ait, in pane, quod pependit in cru- runt, quem
 ce: hoc accipite in calice, quod fuſum eſt de Chriſti la- fuderunt.
 tere. Et ad Iudæoſ, Bibite ſanguinem quem fudiſtis. Ex eodem
 Quouſque liberent ſanguinem quem fuderant, despe- Auguſtino
 rauerunt. Ipſum ſanguinem quem per inſaniam fude- cõtra quim-
 runt, per gratiam biberunt. Fuderunt precium ſuum, ut bi- que genera
 berent precium ſuum. Tanta Dei laudis & ſuæ accuſatio- hoſtiũ, citat
 nis auerſitate conuerſi, ut qui primò ſanguinem Domi- Hugo lun-
 ni fuderunt læuientes, bibere diſcerent iam credentes. gonẽſis epiſ-
 Donatus eſt reatus ſanguinis Chriſti, imperitus eſt copis in epi-
 potus ſanguinis Chriſti. Crede in eum quem occidiſti, ſtoia ad Be-
 bibe ſanguinem quem fudiſti. Quo igitur modo Augu- rãgariũ ſe-
 ſtinus antè Chriſti verbis negabat diſcipuloſ ſanguinem niſcis õ Iu-
 à Iudæis fundendum bibituroſ? an non pugnãtia manife- dæi, occidi-

stis sanguine Christi fundistis. *Quid facere nimis de & non idem: idem quidem substantia, sed non idem qualitate: idem identitate naturæ, non idem diuersitate formæ.* Hoc idem ipsum tunc & nunc: sed tunc visibile, nunc autem inuisibile. Sacramentum enim tum suis commendabat, quod spiritualiter intellectum eos viuificaret, quod et si necesse est visibiliter celebrari, inuisibiliter tamen oportet intelligi. Denique sic vno loco sursum corpus id oportet in cælo esse visibiliter in humana forma, & hic inuisibiliter sub panis & vini forma. Quo se modo cum exposuerit, & eum secuti medicæ post eum ætatis scriptores: *Et factum est mirum est hodie nouatores, ei tantum alioqui deferentes, non agnoscere Domini corpus nisi visibile, cum inuisibile toties is agnoscat, & modo sacramentum hoc constare visibili elementorum specie, & inuisibili Domini nostri Iesu carne & sanguine, modo Christianos sub panis & vini specie quam vident, res inuisibiles, id est, carnem Christi & sanguinem honorare scribat.* Qui sic distinxerit his regulis & clauibus usus, non habet cur sibi timeat à falsis Bertramis, & veris Berengariis. Et hi enim more schismaticorum solito, in plures sectas abierunt, conuenientes quidem in hoc omnes panem hunc & vinum minimè mutari, sed & multum in hoc differentes, Alius nichil omnino de corpore Christi & sanguine sacramentis his inesse, sed umbra tantum hæc & figuras esse dicitur. Aliis, ut quasi aliquomodo nobiscum esse videntur, corpus Christi & sanguinem ibi reuera quidem, sed latentè contineri, utque sumi possint quodammodo, ut ita dixerim, impanari iuuinari, Qui sic rectis Ecclesiæ rationibus cederent, ut tamen à stultitia non recederent, Et hanc fuisse subtiliorem Berengarii sententiam. Alii non iam Berengariani, sed acerrimè Berengario resistentes, eius argumentis, & quibusdam Domini verbis suboffensi putabant panem & vinum, ex parte mutari, & ex parte remanere. Aliis irrationabilem istorum sensum horrentibus, sed eadem Domini verba, quibus isti mouebantur,

tur minus intelligentibus, videbatur ea quidem ex toto mutari, sed indignis ad communicandum carnem Christi & sanguinem accedentibus, hæc iterum in panem & vinum reuerti. Hos cum principe suo sectarios confutauerunt tum plures, omnium maximè Laufrancus ex monacho Cadomensi Cantuariensis Archiepiscopus, Guilmundus Auerfamus Episcopus, Algerus ex canonico & magistro Leodiense monachus & presbyter Cluniacensis puræ & deuotæ conuersationis. Qui omnes de veritate corporis & sanguinis Christi, quæ sacramentorum velamine teguntur, disseruerunt, Primus bene plenè, perfectè, secundus melius, plenius, perfectius. Vltimus, optime plenissime, perfectissime, vt nihil lectori quamuis scrupuloso querendū reliquerint. De quibus adhuc paulò post. Supputantur & ab aliis alii Antiberengariani: Guido abbas de S. Lèfredo, Adelmānus Brixienſis Episcopus. Hugo Lingonenſis, Iuo Carnotēſis, Lombardus Parisienſis, Hilbertus ex Genouanenſi Auronēſis. Multi preterea quos fama obscura recondit, Herigerus, Albericus, Rogerius Guitmundi collocutor, & qui apud hunc Leodiensis Episcopus ad Henricum I. Francorum regem, epistolam contra Berengarium scripsit, reum illum agens quod & legitima quoque coniugia, quod in ipſo erat, destrueret, quasi sic femina omnibus abuti liceret, & pueros baptismate euerteret, quasi sic quassato eorum baptismate, iisdem postmodum impune baptisandis, Sed præcipua fuit hac eius audacia, & diabolo per eum militia, vt ablata ab his mysteriis Domini corporis & sanguinis veritate, peccare volentes nulla reuerentia, nullus metus percipiendæ sacræ communionis ab vlllo scelere reuocaret. Et hæc de Berengario ad nauſeam vsque.

Petr. venerabil. lib. I. Epist. 2. Antiberengariani.

Sigebert. Rossensis lib. 4. præf. E.

Mulierum communio. Pædo baptismus, Anabaptismus.

Petrobruffiana & Henriciana. Cap. XX.

T Berengario & Berengarianis deteriores Petrobruffiani & Henriciani successerunt. Hi à Petro de Bruis, & nescio quo post eum Henrico, nominati, non solum veritatem corporis & sanguinis Domini quouidie &